

za 12 maart 2022
20.00 Concertzaal

ROTTERDAMS PHILHARMONISCH ORKEST

Shostakovich & Lutosławski

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Het **Rotterdams Philharmonisch Orkest (NL)** is een modern orkest met sterke wortels in de traditie van de klassieke muziek en het temperament van thuishaven Rotterdam. Sinds de oprichting in 1918 werd het orkest geleid door topdirigenten als Eduard Flipse, Edo de Waart, Yannick Nézet-Séguin en Lahav Shani. Volgens kenners onderscheidt het zich door de intensiteit van zijn concerten, de kleurrijke klank en de gedurfde manier waarop het zijn publiek benadert. Tijdens tournees oogst het orkest ook succes in 's werelds belangrijkste zalen. Recensenten zijn het erover eens: dit orkest behoort tot de top.

Dirigent **Krzysztof Urbanski (PL)** was tien jaar geleden nog 'the new kid in town', nu wordt de dynamische ster in één adem genoemd met andere grote artiesten. Met onder meer de Berliner Philharmoniker, het London Symphony Orchestra en de New York Philharmonic op zijn werkschema is dat terecht. Urbanski studeerde directie aan de Fryderyk Chopin University of Music in Warschau bij Antoni Wit. In 2007 won hij de eerste prijs van de Prague Spring International Conducting Competition. Urbanski was muziekdirecteur van het Indianapolis Symphony Orchestra (2011-2021) en chef-dirigent en artistiek directeur van het Trondheim Symphony Orchestra (2010-2017). Met het NDR Elbphilharmonie Orchester nam hij werk van Lutosławski, Dvořák, Stravinsky, Shostakovich en Strauss op bij Alpha Classics. Daarnaast maakte hij samen met datzelfde orkest en Jan Lisiecki een cd met de kleinere werken voor piano en orkest van Chopin voor Deutsche Grammophon waarvoor hij een ECHO Klassik Award ontving.

Christian Poltéra (CH) brak op 17-jarige leeftijd door toen hij Yo-Yo Ma in Zürich kon vervangen in Elgars *Celloconcerto*. Sindsdien werkte hij als solist met de grootste Europese orkesten waaronder de Bamberger Symphoniker, BBC Scottish Symphony Orchestra en Deutsche Kammerphilharmonie Bremen. Hij maakte zijn Amerikaanse debuut in 2006 met het American Symphony Orchestra in New York. Hij speelt kamermuziek met onder anderen Christian Tetzlaff, Leif Ove Andsnes en Mitsuko Uchida, en in triobezetting met Antoine Tamestit en Peter Zimmermann. Zijn opnames weerspiegelen een breed repertoire en worden alom onderscheiden. Poltéra speelt op een Antonio Casini-cello, gebouwd in 1675, en op de bekende 'Mara'-Stradivarius uit 1711.

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Jan Christiaens

—

Rotterdams Philharmonisch Orkest: orkest
Krzysztof Urbanski: dirigent
Christian Poltéra: cello

—

Miroslav Skorik (1938-2020)

Melodie in a

Witold Lutosławski (1913-1994)

Kleine suite (1950)

- Fujarka (piccolo)
- Hurra polka
- Piosenka (lied)
- Taniec (dans)

Witold Lutosławski

Celloconcerto (1970)

- Introduction
- Four Episodes
- Cantilena
- Finale

pauze

Dmitry Shostakovich (1906-1975)

Symfonie nr.5, opus 47 (1937)

- Moderato
- Allegretto
- Largo
- Allegro non troppo

Als solidariteitsbetuiging aan Oekraïne opent het Rotterdams Philharmonisch Orkest dit concert met *Melodie in a* van de Oekraïense componist Miroslav Skorik. Skorik componeerde dit stuk in 1981 als muziek bij de film *Hoge bergpas* van regisseur Volodimir Denisenko. Concertmeester Igor Gruppman – geboren en getogen in Kiev – koos het stuk uit als opening van dit concertprogramma omdat iedere Oekraïener deze muziek kent. Het orkest speelt de versie voor viool en orkest, en Gruppman zal zelf de solo voor zijn rekening nemen.

ORKESTRAAL

Componeren onder donkere schaduwen

Dmitry Shostakovich componeerde zijn *Vijfde symfonie* (1937) op een belangrijk kruispunt in zijn loopbaan. De componist moest namelijk de confrontatie aangaan met een misnoegde Stalin. Nadat hij op 26 januari 1936 een opvoering van Shostakovich' opera *Lady Macbeth uit Mtinsk* had bijgewoond, liet Stalin een vernietigend artikel verschijnen in de Pravda, het officiële blad van de communistische partij. De expressionistische intensiteit en de brutale verhaallijn van de opera hadden kwaad bloed gezet bij de Sovjetleider. Artiesten die zich de woede van Stalin op de hals haalden, moesten niet alleen vrezen voor hun carrière, maar ook voor hun leven. Shostakovich was er zich maar al te goed van bewust dat het voor zijn volgende composities dansen op een slappe koord zou worden. Wellicht heeft hij daarom op de valreep de première van zijn *Vierde symfonie* tegengehouden, een complexe constructie die wellicht niet in goede aarde zou vallen bij de partijbonzen. In de plaats daarvan componeerde hij de (ogenschijnlijk) traditionelere *Vijfde*. Dat hij daarmee eerder op veilig speelde, blijkt uit de muzikale taal van de symfonie. Die is eenvoudig en direct, met een overvloed aan welluidende melodieën en voldoende grandeur en heroïek waardoor Stalin zich gevleid kon weten. En mochten de beleidsmakers nog twijfels gehad hebben, dan werden die zeker weggevaagd door de optimistische koperfanfares in het laatste deel van de symfonie. In een krantenartikel van 28 januari 1938 – enkele dagen voordat de symfonie in Moskou in première ging – bestempelde Shostakovich zijn symfonie publiekelijk als 'de repliek van een Sovjetkunstenaar op terechte kritiek'. Al is het niet zeker of het artikel daadwerkelijk door de componist zelf dan wel door een partijmedewerker geschreven werd. Wat er ook van zij, het succes van de *Vijfde symfonie*

- Shostakovich schreef zijn ogenschijnlijk traditionele *Vijfde symfonie* na kritiek van Stalin op zijn voorgaande werk.
- Ook Lutosławski had te lijden onder de politieke omstandigheden in zijn thuisland Polen.
- In zijn *Celloconcerto*, dat hij speciaal voor cellist Mstislav Rostropovich schreef, zet Lutosławski de traditionele concerto-vorm af en toe op zijn kop.

werd door de communistische partij handig uitgespeeld als bewijs van hun succesvolle cultuurpolitiek. Maar in de muziek van Shostakovich is niets wat het op het eerste gezicht lijkt. Onderhuids bezit de symfonie een ernst en complexiteit die ze ver uittilt boven een kleurloze zelfvernederling van een componist die plat op de buik gaat om zichzelf te rehabiliteren. Meer nog, Shostakovich schijnt onder vier ogen te hebben aangegeven dat hij in het laatste deel zelfs een satirisch portret van Stalin heeft geschilderd. De in het oor springende eerste vier noten van dit deel ontleende Shostakovich namelijk aan een (ongepubliceerd) lied dat hij kort daarvoor had gecomponeerd. De liedtekst van Alexander Pushkin laat weinig aan de verbeelding over. Er is sprake van een barbaarse artiest die met zwarte verf het meesterwerk van een geniale schilder beklad. De vier tonen waarmee de finale van de symfonie opent, staan in het lied net op de woorden 'een barbaarse artiest'. Is dit

‘Artiesten die zich de woede van Stalin op de hals haalden, moesten niet alleen vrezen voor hun carrière, maar ook voor hun leven.’

Shostakovich' manier om Stalin heimelijk te kijk te zetten?

Net als Shostakovich had ook de jonge Witold Lutosławski te lijden onder de politieke omstandigheden in zijn thuisland Polen. Zijn plannen om na zijn studie compositie in Warschau verder te studeren in Parijs werden gedwarsboomd door de Tweede Wereldoorlog. Lutosławski werd opgeroepen voor militaire dienst, was zelfs een tijdlang krijgsgevangene, maar kon uiteindelijk ontsnappen en terugkeren naar Warschau. Na de oorlog zorgde het stalinistische regime echter voor een nieuwe dreiging, die in 1947 al meteen concreet voelbaar werd. Lutosławski's *Eerste symfonie* werd toen wegens te vooruitstrevend gebannen door de Sovjetautoriteiten. Met de aangrijpende *Musique funèbre* die hij in 1958 ter nagedachtenis van Béla Bartók componeerde, raakte Lutosławski ook bekend in het Westen. Hij componeerde het *Celloconcerto* voor de Russische stercellist Mstislav Rostropovich, die op 14 oktober 1970 de première speelde. Het is een eendelig werk, waarin Lutosławski de traditionele concerto-vorm af en toe op zijn kop zet. Zo opent het concerto met een vrij lang uitgesponnen solopassage voor de cello, alsof we hier al de cadens – die gewoonlijk

op het einde van het eerste deel komt – voorgeschoteld krijgen. Ook met de inzet van het orkest gaat Lutosławski tegen de verwachtingen in. Hier geen zachte strijkers die de cello geruisloos komen vervoegen, maar een messteek van scherpe tonen door de trompet. Daarmee begint het samenspel van solist en orkest, zij het niet onder de vorm van de keurige afwisseling die sinds de barok de norm was in het concerto. Het klinkt eerder als getouwtrek tussen de cello en het orkest om de muzikale dominantie. Daarbij dikkt Lutosławski de tussenkomsten van het orkest stelselmatig aan, tot op het punt waar krachtige kopers en bonkende percussie de cello uitdagen tot heldhaftige virtuositeit. Het klankbeeld dat hieruit voortvloeit zou je een soort gecontroleerde wanorde kunnen noemen. Lutosławski weeft namelijk verschillende muzikale strengen tezamen die soms goed samengaan, maar even vaak botsen met elkaar, alsof ze niet in dezelfde compositie thuishoren. Dit samengaan van orde en chaos wordt nog versterkt door de (beperkte) vrijheid die de componist aan de uitvoerders geeft. Hoewel het concerto strikt gesproken eendelig is, zijn er toch vier min of meer afzonderlijke segmenten te onderscheiden. In het eerste, inleidende segment treedt de cello eerst alleen voor het voetlicht. Het volgende segment wordt soms als 'vier episodes' aangeduid. De cello blijft als solist op het voorplan, maar krijgt nu gezelschap van de houtblazers, de strijkers en het slagwerk. Lutosławski zoekt hier overduidelijk naar versmelting, alleen met de koperblazers wil het maar niet klikken. Tegen het einde van dit segment komen ze het bereikte evenwicht tussen solist en orkest moedwillig verstoren. Zo drijven ze de cello naar het volgende segment, een langzame cantilene waarin donkere weemoed overheerst. In de finale lijkt de strijd om de overheersing opnieuw losgebarsten. Nadat het orkest met acht oorverdovende opoffers de uiteindelijke triomf opeist, bevestigt de cello onverwacht zijn suprematie met de bezwerende toonherhaling waarmee dit concerto opende.

— Jan Christiaens

Wat is jouw favoriete Concertgebouw—voorstelling ooit?

De Concertgebouw top 20 aller tijden

Heb jij bijzondere herinneringen aan bepaalde voorstellingen? We zijn benieuwd naar jouw favorieten uit die paar duizend concerten, dansvoorstellingen, lezingen, tentoonstellingen, films ... die hier al op het programma stonden. Kies jouw top 3 uit de preselectie van ons artistieke team, bepaal mee onze top 20 van 20 jaar Concertgebouw en maak kans op een feestmenu in het Concertgebouwcafé!

concertgebouw.be/top20

The sound of cobblestones

Videopodcastwandeling

Sinds 2017 werkt het trio DUOBAAN XL aan *The sound of*. Daarin gaan beeldend kunstenaar Anneleen De Causmaecker, accordeoniste Barbara Ardenois en schrijver Marieke De Maré op zoek naar hoe de wereld in elkaar zit, hoe ze groeit en hoe mensen erin leven. Ze capteren het geheugen van steden, verklanken kleine verhaaltjes achter dagelijkse objecten of tekens, of geven een absurde draai aan de werkelijkheid. DUOBAAN XL creëerde een wandeling in het historische Brugge en aan de hand van filmpjes, audiofragmenten en tekstmateriaal onthult het trio een laagje van de stad waaraan je normaal voorbij loopt.

The sound of cobblestones is een project in opdracht van Concertgebouw Brugge, in samenwerking met KAAP en ChampdAction

Tip

gebruik oortjes of een koptelefoon voor de beste ervaring

Rotterdams Philharmonisch Orkest

eerste viool

Igor Gruppman
Marieke Blankestijn
Quirine Scheffers
Hed Yaron Mayersohn
Saskia Otto
Arno Bons
Mireille van der Wart
Shelly Greenberg
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-Jose Schrijner
Noemi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Hadewijch Hofland
Annerien Stuker
Alexandra van Beveren
Koen Stapert

tweede viool

Charlotte Potgieter
Cecilia Ziano
Frank de Groot
Laurens van Vliet
Tomoko Hara
Elina Hirvilammi-Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Maija Reinikainen
Sumire Hara
Wim Ruitenbeek
Babette van den Berg
Melanie Broers

altviool

Anne Huser
Roman Spitzer
Maartje van Rheeden
Galahad Samson
Kerstin Bonk
Lex Prummel

Janine Baller
Francis Saunders
Veronika Lánártová
Rosalinde Kluck
Léon van den Berg

cello

Emanuele Silvestri
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Mario Rio
Ge van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Pepijn Meeuws
Yi-Ting Fang

contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Jonathan Focquaert
Harke Wiersma
Robert Franenberg
Arjen Leendertz
Ricardo Neto

fluit

Juliette Hurel
Joséphine Olech
Desiree Woudenberg

hobo

Remco de Vries
Karel Schoofs
Hans Cartigny
Anja van der Maten

hobo / Engelse hoorn

Ron Tjhuis

klarinet

Julien Hervé
Bruno Bonansea
Jan Jansen

klarinet / basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

fagot

Pieter Nuytten
Lola Descours
Marianne Prommel

fagot / contrafagot

Hans Wisse

hoorn

David Fernández Alonso
Wendy Leliveld
Richard Speetjens
Laurens Otto
Pierre Buizer

trompet

Giuliano Sommerhalder
Alex Elia
Simon Wierenga
Jos Verspagen

trombone

Pierre Volders
Alexander Verbeek
Remko de Jager

tuba

Hendrik-Jan Renes

pauken / percussie

Randy Max
Danny van de Wal
Ronald Ent
Adriaan Feyaerts
Martijn Boom

harp

Charlotte Sprenkels

In de kijker

ZATERDAG

26 MRT 2022

20.00 Concertzaal

Youth Orchestra Flanders

Tchaikovsky & Rachmaninov

Een emotioneel geplaagde Tchaikovsky verklankte zijn gevoel van nergens thuis te horen in zijn *Vierde symfonie*. Even episch en meeslepend is het virtuoze en alom geliefde *Derde pianoconcerto* van Rachmaninov. Een kolfje naar de vingervlugge hand(en) van Liebrecht Vanbeckevoort.

WOENSDAG – ZONDAG

06 – 10 APR 2022

19.00 & 21.00 (wo, do, vr & za) /
15.00 & 17.00 (zo) Concertzaal scène

© Lucas Denuwelaere

Brussels Philharmonic

CLUB Surround

Neem plaats middenin het orkest en laat de muziek je lijf overnemen. Klanken komen uit alle richtingen, bewegen doorheen de ruimte en weven zich tussen het publiek. CLUB Surround nodigt uit tot volstrekt unieke belevenissen, op de lip van de klankproductie, in het zog van de trilling.

Laat weten wat je van de voorstelling vond op

f ConcertgebouwBrugge
@concertgebouwbr

info & tickets +32 (0)78 15 20 20 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

De Standaard

